

KAZAK TÜRKÇESİNDE “KÖK” KELİMESİ VE BUNA BAĞLI İFADELER

Ekrem AYAN*

Ahmet İNCE**

Öz

Renk adlarının doğal kullanımlarından çok insanların renk adlarına yüklediği duygusal yükü yansıtan renk adları araştırılmaya değer bir durumdur. İnsanoğlu tabiattaki renkleri, nesnelere, sesleri gerçek yapılarının yanında mutlaka yan yapılarını da ortaya çıkarmıştır. Bu semboller zamanla dini, milli ve manevi değerler kazanmaya başlamıştır. Siyah rengi güç, kuvvet veya kötülük anlarını temsil etmeye başlarken beyaz da devleti, temizliği ve saflığı temsil etmeye başlamıştır. Bütün renklerde bu tür gelişmeler olurken kök rengi de gökyüzü, mavi, yeşil, dua, beddua, olgunluk, hamlık, yokluk, bolluk, saygınlık, kötü insan, sevinme, şaşırma, duruluk, kabalık, sağlamlık, zayıflık ve ölüm ile ilişkilendirilmiştir. İnsan, hayvan, bitki, iklim gibi genel gruplar içerisinde özel ifadelerde kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: “Kök” kelimesi, Kazak Türkçesi, renkler.

THE WORD “KÖK” AND RELATED EXPRESSION IN KAZAKH TURKISH

Abstract

It is worth studying the uses of colours that reflect the emotional values, which human beings have attributed to colours rather than the natural uses of colours. Besides the real meanings of colours, objects and sounds in nature, human beings have certainly produced additional meanings. These symbols have gradually begun to gain religious, national and spiritual values. The colour black began to represent power, strength or evil whereas white began to represent the state, cleanliness and purity. Since such developments happened for all colours, the colour "Kök" has become associated with the sky, blue-green, prayer-curse, maturity-crudity, poverty-wealth, reputation-badness, happiness-astonishment, clarity-crassness, health-weakness and death. It is used in special expressions within general groups such as human, animal, plant and climate.

Key words: The Word “Kök”, Kazakh Turkish, colours.

Belli bir kavramı, belli bir duygu ya da durumu dile getirmek için birden çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözdür. (Aksan 1982: 37). Deyimler (tâbirler), asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözlerdir. İki veya daha çok kelimedenden kurulu bir çeşit dil ifâdesi olan bu sözler, duygu ve düşüncelerimizi, dikkati çekecek biçimde anlatan isim, sıfat, zarf, basit ve birleşik fiil görünüşlü gramer unsurlarıdır (Elçin 1995: 642). Anlatım gücünü artırmak için, az çok mantık dışına kayan kimi sözcüklerdir diye tarif etmektedir (Bozkurt 1995: 170). Genellikle gerçek anlamının dışında kullanılan, anlatımı daha güzel ve etkili yapan, toplum tarafından ortak olarak benimsenen kalıplaşmış sözdür (Hengirmen 1999: 116). Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir" olarak tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük 2005: 517).

* Yrd. Doç. Dr.; Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, ekremayan@hotmail.com

** Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, ahmetn453@gmail.com

Bu tanımlardan anlaşılın en önemli hususların başında, deyimini oluşturan kelimelerden en az birinin az çok gerçek anlamının dışında kullanılmış olmasıdır. Bir başka özellik de deyim yapılarında kolay kolay değişmeyen bir kalıplaşmanın söz konusu olmasıdır. Bu kalıplaşmış yapılar bir anlam bütünlüğü de yaratmaktadırlar.

Deyim tanımlamalarında dikkat çeken bir diğer nokta ise; çoklukla anlatıma çekicilik katma özelliği vurgulanmakta ve yapı bakımından en az iki kelimedenden oluşmaları gerektiğini kabul edilmektedir.

Sonuç olarak deyim için öne sürülen ortak özelliklerin; sözcüklerden en az birinin gerçek anlamının dışına çıkması, kimi durumlarda mantık dışılık, sözü ilgi çekici kılması, anlatım gücünü artırması, en az iki sözcükten, söz öbekleri biçiminde kalıplaşmış olması ve toplum tarafından ortak benimsenen bir anlatım aracı olması olduğu görülmektedir.

Bütün büyük diller tarihin derinliklerinden kalıtsal yollardan taşıdıkları söz varlığının bir bölümünü, bu uzun yolculukta değiştirip, geliştirerek işlevselliklerini sürdürmeye çalışırlar. Ses, yapı, söz dizimi ve anlamsal yapılarını geliştirerek yeni yeni çözümler üretirler. Türk dili de tarihin derinliğinden bugüne gelinceye dek gelişip serpilirken zaman zaman ihtiyaçlar oranında yeni türetmeler yaparak yoluna devam etmiştir. İnsanlar arasında haberleşmeyi sağlayan bir dizge olan dilin anlatım yollarının çeşitli olduğu bilinir. Deyimler de bir dilde hazır söz kalıpları olarak dilin anlamsal boyutunun zenginleşmesine katkıda bulunan dil birlikleridir (Sinan 2008: 92). Deyimler halkın yaşam tecrübesinin zekâ ile yoğrulmuş ürünleri, her zaman kullanılmaya hazır bekleyen güzel ve tesirli söz örnekleri olduklarından, düşünceyi resmedip iletmelerinin amacı onları kullanış sahasında öne çıkarır (Sabir 2012: 158).

Yeryüzünde insanoğlunun yaşamaya başladığı günden beri birtakım tabiat olayları insanların dikkatini nasıl çekmişse tıpkı onun gibi tabiattaki renkler, çiçekler ve başka renkli şeyler de dikkatini çekmiştir. İnsanlardaki zevk unsuru giderek renklere olan ilgiyi arttırırken bir taraftan da inanmalara bağlı olarak renkler bazı anlamlar kazanmıştır. Bazı renkler bir taraftan sembol değerler kazanırken diğer taraftan da manevi ve milli değerler kazanmıştır. Bütün diğer milletlerde olduğu gibi Türk milletinin de renklere çeşitli sembol anlamlar, milli ve manevi değerler kazandırdığı görülmektedir (Genç 1999: 1). Her milletin kendi düşüncesi, yaşayış tarzı ve geleneğine göre renkleri anlayışı da farklı olabilir. Bir rengi kabul etme milletin kültürü ve geleneği ile ilgilidir. Beyinde olan ifadeler direk olarak dilde belirmiyor. Dil, beyinde olup bitenleri değil zihindekileri gösterir. Zihnimiz ise kültürümüzün etkisindedir (Balabekova 2004: 356).

Kök kelimesi Türk Dilinin en eski metinlerinden beri kullanıla gelmiştir. Eski Türkçe metinlerde kök kelimesi; mavi, yeşil, boz, gri, lacivert, gökyüzünün her türlü rengi anlamında kullanılmıştır (Şirin User 2010: 527). Kazak Türkçesinde kök kelimesinin yeşil anlamında da kullanımı dikkat çeker. Özellikle Kazakistan'ın güney ağzlarında bu kullanım daha yaygındır. Yine Kazak Türkçesindeki *köktem* “ilkbahar”, *kök bazar* “yeşilliklerin satıldığı pazar”, *kögerüv* “yeşermek, göğermek” gibi kullanımlar kök kelimesinin ifade ettiği yeşil rengiyle alakalıdır.

Kazak Türkçesinde deyimlerin incelenmesi 1940'lı yıllarda İ. Kenesbayev'in çalışmalarıyla başlamıştır. Bu yüzden İ. Kenesbayev Kazak Türkçesi dilbiliminde deyim biliminin kurucusu olarak kabul edilmektedir. Uzun yıllar boyunca deyimler üzerine yaptığı çalışmalarını 1977 yılında “Qazaq Tiliniñ Frazelogiyalıq Sözdigi” (Kazak Dilinin Deyimler

Sözlüğü) adlı eserinde yayınlamıştır. Kenesbayev eserinde deyimleri açıklamalı olarak verdikten sonra eserin sonunda deyimler üzerine genişçe açıklamalar yapmıştır.

Kazak Türkçesindeki deyimlerin kökenini, meydana gelişini, tarihi gelişimini yazma eserlerin dilindeki deyimlerle yan yana araştırmak önemli bir iştir. Ayrıca Kazak Türkçesindeki deyimleri bazen çağdaş bazen de tarihi perspektifte karşılaştırmalı olarak incelemek günümüzde zorunlu hale gelmiştir. Bu konuda R. Sızdıkova'nın “Kadir Ali Jelayiri'nin Camii't-Tevarih Adlı Eserindeki Deyimler” ve B. Ebilkasimov'un “Ebulgazi'nin Secere-i Türki adlı Eserindeki Deyimler” adlı eserlerini özellikle zikretmek gerekir (Sabir 2012: 157).

İ. Kenesbayev, deyimleri anlayabilmenin ve araştırmanın üç temel kriterini; 1. Kullanım şekli, 2. Anlam birliği, 3. Söz kalıbının yapısını göz önünde bulundurma (Kenesbayev 1977: 711) olarak ifade etmiştir. Bu kriterleri göz önüne alarak deyimlerin hususi bilgilerini daha iyi kavrayabiliriz. Bu çalışmada İ. Kenesbayev'in adı geçen eseri üzerinden değerlendirmeye tabi tutulacak ifadeler tespit edilmiş ve sınıflandırmaya tabi tutulmuştur.

Deyimlerin birçoğu benzetme ve söz sanatları ile süslüdür. Deyimlerin meydana gelmesinde “deyim aktarması, ad aktarması, benzetme, çeviri yoluyla geçenler ve geçmişte yaşanmış bir olaya yapılan gönderme ya da kinayeli sözler” rol oynamaktadır (Atmaca 2009: 24). Bu yönleriyle kök kelimesinin deyimleşmiş ve diğer kullanımlarını dikkate alarak sınıflandırmaya tabi tutacak olursak kök kelimesinin bütün anlam özelliklerini sınıflandırarak şu şekilde izah edebiliriz:

Kök kelimesinin insanla alakalı kullanımıyla ilgili ifadeler:

Beddua:

Avzıman aq it kirip, kök it şıqtı: Ağızına geleni söylemek. Ağızını açıp gözünü yummak.

Aq sütin kökke savdı: Annelik bedduası; sütüm haram olsun.

Kök kârine uştra (urın): Allah belanı versin.

Kök tigilgir: Allah kahretsin.

Kök soqqır: Allah kahretsin, yıldırım düşsün.

Kök tüynekelgir: Hastalığa yakalan.

Dua:

Kökke baqtı: Allaha sığınmak, dua etmek.

Küni kökte jüzsın: Mutlu olsun, isteğini elde etsin.

Şaşırma:

Kökten suraganı (tilegeni) jerden tabılganday: Gökte aradığını yerde bulmak.

Kökten aqtı: Gökten düştü.

Kökten tüskendey: Beklenmeyen. Gökten düşmüş gibi.

Kökte tüsken tastay jark etti: Kaybolan bir şeyin hiç beklenmeyen bir yerden çıkması.

Köñili kökke uştı: Sevinçten havalara uçtu, morali düzeldi.

Yokluk:

Kök tiyin¹: Hiç para yok.

Kök tiyin bolmadı: Hiç parası olmadı.

Kök tiyin bedeli bolmadı: Hiç itibarı olmadı.

Kök tiyını joq: Hiç parası yok.

Küli kökke uştı: Koybolup gitmek.

Külin kökke uşırđı: Yok etmek.

Kök esek: Sabırlı, tahammüllü adam.

Sevinme:

Börkin kökke laqırđı: Çok sevindi, içi içine sığmadı.

Kökke atıldı: Göğе sıçramak.

Töbesi kökke jetti: Sevinçten içi içine sığmadı.

Töbesi kökke tigendey (tiyerdey) kuvandı (riza boldı): Hep hayalini kurduğı gibi sevindi ve mutlu oldu. Sevgisi gökyüzüne ulaştı.

Kökke samğattı: Bulutlar üstünde uçarak hayal kurmak, hayal etmek.

Kök işek boldı: Çok güldü, katıla katıla güldü.

Saygınlık:

Kökke köterdi: Göklere çıkarmak, çok övmek

Kökke köterildi: 1.Gökyüzünde uçmak. 2. Saygınlığını arttırmak.

Kökpen tildesti: Çok başarılı olmak, çok yükselmek.

Kökke şapğıgan: İlerleyen, büyüyen, gelişen.

Ölüm:

Kök ordı: Erken ölmek, ömrün kısalması.

Kökke qulaş urdı (sozdı): Göğе yükselme.

Kök tiredi: Çok yükselmek, göğе çıkmak.

Kibirlik:

Kök etikti kezdespedi (kelmedi), kön kön etiktini közge ilmedi (mensinbedi, barmadı): Basit insanları kendine denk görmemek. İnsanları küçük görmek. Yüksekten uçmak.

Kökke qaradı: Layık görmemek, küçük görmek.

Kökti tirep otırganday: Tüm dünyanın sahibi gibi böbürlenmek.

Köñili kökte: Sadece kendini düşünen, bencil, egoist. Ağzı havada.

¹ Daha geniş bilgi için bk. Erhan AYDIN; Bilge Kağan Yazıtında Geçen *kök teyey* Hayvan Adı Üzerine, Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri, Bilkent Üniversitesi, Ankara 2006, Bilkent Üniversitesi Yayınları, s. 347-356.

Murun kökke köterdi: Bencildi daha da bencil oldu. Burnu havaya kalktı.

Tanavımen kök tiredi: Hiç kimseyi kendine denk görmedi, layık görmedi.

Kötü, Düşüncesiz Ve Kavgacı İnsan:

Kök⁵: Yaramaz çocuk.

Kökayıl: Asabi, kavgacı, sinirli.

Kök doldı (davıl): Kızgın, öfkeli hiddetli.

Kök iyıq qıld: Bıktırmak, usandırmak.

Kök muzga otırğızdı: Aldatmak, kandırmak, dolandırmak.

Kök nayzanıñ uşımen, aq bilektiñ küşımen: Zorla, güç kullanarak kendine tabi etmek. Boyun eğdirmek.

Kök jelkesine mindi: Boyun eğdirmek, üstünlük kurmak.

Kökayıldan-: Sinirlenmek, kıyameti koparmak yüzüzleşmek.

Kökayıldıq: Arsızlaşmak, küstahlaşmak.

Kökayıldıqqa saldı: Çirkeflik yapmak.

Kök ala jamşı jabılı: Savaş zırhını giyip düşmanın üstüne yürümek.

Kök esekke teris mindi: Rezil etmek, utandırmak. Eşeğe ters bindirmek.

Kök esekpen savdası joq: Geleceğini düşünmeyen insan.

Közine kök (kök ala) şıbın üymeletti: Acı çektirme, küçük düşürme, zorlama.

Kök ala qoyday etti (qıldı): Gözünü morartmak.

Kök ala torğayday qıldı: Vura vura morartmak, üstünü başını dağıtmak.

Kök maltasın ezdi: Çok konuşmak, sinirlendirmek.

Kök şımşıqtay (etip qıldıp) sabadı: Her yerini morartana kadar dövme.

Zayıflık:

Kök etti, kön terili: Zayıf, yorulmuş insan.

Kök jelke boldı: Yorgunluktan bitip tükenmek.

Kök julın boluv: Güçsüzlükten ve zayıflıktan iskeletinin çıkması.

Kök iyıq boldı: Yorgunluktan dilin damağın kuruması, mecalsiz kalmak.

Kök solıq: Çok gelişmemiş.

Kökbaka: Zayıf, dayanaksız, yağsız.

Kök qarın: Boynunda yağ olmayan, zayıf, sıska.

Olgunlaşmama:

Kök asıq: Utangaç, olgunlaşmamış, kemale ermeyen.

Kök sabaq: Henüz olgunlaşmamış ergen çocuk.

Renk

Jutpa qara kök: Açık siyah; koyu yeşil.

Kök ala şubar: Mavi ile beyaz arası bir renk. Her yerinde benek bulunan, alacalı.

Kök burıl: Açık mavi, yeşermek.

Kök ala: Mavi ile beyaz arası bir renk.

Kök teñbil: Her yeri mavi. Mavi ile gri arası bir renk

Kök tuqıl: Tıraş olduktan sonra cildin rengi.

Kök sur: Mavi ile gri arası bir renk.

Kök buyra: Dalgalı yeşil yaprak.

Kök şubar: Her yerinde mavimsi benek olması.

İklim

Kök tuman: 1. Yoğun sis. 2. Yoğun sisin çökmesiyle insanın gözünün önünü görememesi.

Aq qar, kök muz: Kışın en soğuk günü.

Kök¹: Açık, bulutsuz hava.

Kök kümbesi: Gökyüzü.

Zeñgir kök: Açık gökyüzü.

Kök jüzi: Gökyüzü.

Kök nöser: Rüzgârla yağan sert yağmur.

Kök salpaq: Yağmurdan sonra yerin yağmurlu olması.

Kök señ: Donarak sertleşmiş yer.

Kökke avız ilikti (tidi): Yeryüzünün yeşillenip bitkilerin yeşermesiyle hayvanların karınlarını doyurabileceği yılın dönemi, bahar başlangıcı.

Kökbalavs: Olgunlaşmış bitki ve bitkinin olgunlaştığı bu dönem.

Kök: Şimşek.

Kök köbesi sögindi: Gök gürlemesi, gökyüzünün gürlemesi.

Kök maysa: Yeşilliği bol olan otlak alan.

Kök manday: Aydınlık, uçsuz bucaksız alan.

Kök tigilgir: Gök gürlemesi.

Bitki

Kök şalğın: Çok gelişmiş, uzun ot.

Kök örim: 1. Yeniden yeşeren, yemyeşil. 2. Büyüme, serpilmek.

Kök saban buldı: Tahılların tam ürün vermemesi.

Kök ala saqal boldı: Ekinlerin sararıp, olgunlaşmaya başlaması.

Kök atız boldı: Tarladaki pirincin başaklanıp olgunlaşmaya başlaması.

Kök tüynek: Meyve ve sebzelerin olgunlaşmamış hali.

Kökayaz: Pişmemiş ya da az pişmiş, çiğ, kokmuş, bozulmuş.

Hayvan

Kök böri: Büyük erkek kurt.

Kök julın: Zayıflamış, etini dökmüş at.

Kök qus: Baharı kanadına takıp getirdiğine inanılan efsanevi tanrı kuşu.

Kök şiraz: Kazakistan'da yetiştirilen yünleri uzun ve kıvrıkcık bir cins koyun.

Kök qavırsın: Kuş yavrusunun olgunlaşmaya başladığı dönem.

Benzetme

Kök jibektey sozıldı: Mitolojik kahraman olan Jibek'e benzeterek onun gibi süzülerek yürüdüğünü anlatmak için kullanılır. Aheste aheste yürümek.

Kökten tüsken periştedey: Özel, farklı, ayrıcalıklı.

Kök tuyğınday: Kuş gibi hızlı.

Kök teñgedey: Küçük tenge (para) gibi, küçücük.

Kök şıbiqtay soqıldadı (iyildi): Çubuk gibi ince.

Kök qurıştay: Çelik gibi sağlam, güçlü.

Kök şınıday: Cam gibi sert ve parlak.

Kök müyizdendi: Avuç içinin ve ayak derisinin nasır tutarak boynuz gibi sertleşmesi.

Bir ernimen kök tirep, bir ernimen jer tirep turganday: Bir eliyle göğe, diğer eliyle yere uzanmak. Her şeyi yapabilecek güçte olan kişi.

Eşya

Kök etik: Mavi deriden yapıla, hafif, sivri uçlu çizme.

Kök iyne: Mavi iğne.

Kök şiraz: Mavi renkli çizme.

Kök baldaq: Çelikten yapılan kılıç.

Kök nayza: Mızrağın kalitelisi, değerli bir çeşidi, çelik mızrak.

Kök savıt: Kaliteli demirden yapılan zırh.

Kök temir: Kılıç, kalkan ve demir zırhların genel adı.

Yükseklik:

Kök: 1.Hava, gökyüzü. 2. Zirve, yükseklik.

Kök señgir: Yüksek zirve.

Duruluğu ve netliği belirtmek için;

Kök moldir: Tertemiz, duru. Ak pak.

Köldeneñ tüsken kök ine köringendey: Açık, belli, kesin şekilde kullanılmıştır.

Yiyecek ve içeceğin yavanlığını ifade etmek için;

Kök ayran: Yağsız, duru ayran.

Kök şalap: Duru ayran. Suyu yapılan içeceklerde su oranının fazla olması (kırmızı, ayran...).

Kök süt: Yağdan arındırılan, kaymağı alınan süt.

Bunlara ilaveten tasnif dışı olarak değerlendirdiğimiz ifadelerle değinmek istiyorum. Eringeç, tembel için; *kök jalqav*, hasta, halsiz insan için; *kök jambas*, gelişigüzel, düzensiz için; *kök jasıq*, çok yakınında, tam ardında, ensesinde anlamında; *kök jelkesinde*, sakalına ak düşmemiş, orta yaştaki insan için; *kök saqal*, gençliğin verdiği cesurluk ateşini ifade için; *kök semserdiñ jüzi*, hayal, kimsenin düşünemeyeceği bir hayal için; *kökte tuğran juldız*, Bolluğu ifade etmek için, *tamağı toq*, *köylegi kök*, durumu iyi, yediği önünde, yemediği ardında ifadelerinde kök kelimesinin daha başka anlamlarda kullanıldığını görmekteyiz.

Kök kelimesi bütün bu kullanımları yanı sıra, çadırın ağaçlarını birbirine bağlayan kayışı ifade etmek için de kullanılmaktadır.

SONUÇ

Kök kelimesi ifade ettiği anlamlar içerisinde büyük çoğunluğu insanla alakalı kullanımları içermektedir. Bunun peşi sıra iklim, renk, benzetme, bitki, eşya ve hayvan ile ilgili kullanımları gelmektedir. Kazak Türkçesinde kök kelimesi ve bununla şu anlamlarda kullanıldığını tespit ettik: Gökyüzü, niteleyici, beddua, renk, duruluk, zarf, olgunlaşma, olgunlaşmama, sağlamlık, zayıflık, kibirlilik, mevsim, yükseklik, şaşırma, yokluk, sevinme, dua, saygınlık, ölüm, kötü insan, şimşek, bolluk, yavanlık gibi genel kavramlar içerisinde özel kullanım çeşitliği kazandığı tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

AKSAN, D. (1982). Her Yönüyle Dil, TDK Yay. Ankara.

ATMACA, E. (2009). Kazak Türkçesinde “Göz” Organ İsimleriyle Kurulmuş Deyimlerin Yapı ve Anlam Özellikleri, Türk Dünyası İncelemeler Dergisi, C.IX, Sayı 2, İzmir.

AYDIN E. (2006). Bilge Kağan Yazıtında Geçen *kök teyey* Hayvan Adı Üzerine, Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri, Bilkent Üniversitesi Yayınları, Ankara.

BALABEKOVA, N. (2004). Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesindeki Renk Adları Üzerine, V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı, TDK Yayınları, Ankara.

BOZKURT, F. (1995). Türkiye Türkçesi, Cem Yay. İstanbul.

ELÇİN, Ş. (1995). Halk Edebiyatına Giriş, Akçağ Yay. Ankara.

- GENÇ, R. (1999). “Türk İnanışları ile Milli Geleneklerinde Renkler ve Sarı, Kırmızı, Yeşil”, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999.
- HENGİRMEN, M. (1999) Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Engin yay. Ankara.
- KEÑESBAEV, İ. (1977). Qazaq Tiliniñ Frazеologiyalıq Sözdigi, Ğılım,Almatı.
- SABİR, M. (2012). “*Harezmi Ve Kıpçak Sahasına Ait Yazma Eserlerde Geçen Deyimlerin Kazakçada İncelenmesi Meselesi*”, Türkiyat Mecmuası, C. 22, Bahar.
- SABİR, M. (2012). “*Harezmi Ve Kıpçak Sahasına Ait Yazma Eserlerde Geçen Deyimlerin Kazakçada İncelenmesi Meselesi*”, Türkiyat Mecmuası, C. 22, Bahar.
- SİNAN, A. T. (2008). “*Deyim Kavramı Üzerine Notlar-I*”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 2, Elazığ.
- ŞİRİN USER, H. (2010). Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları Söz Varlığı İncelemesi, Kömen, Konya.
- Türkçe Sözlük, (2005). TDK Yay. Ankara.